

اصل استقلال امضاءها و عدم توجه ایرادات

در

اسناد تجاری

کمال اله آبادی *

اصل استقلال امضاءها که به معنای اعتبار مستقل هر امضاء و عدم تسری بطلان یک امضاء به مورد امضاهای دیگر است یکی از خصوصیات مهم اسناد تجاری به حساب می آید. براساس این اصل، هر امضاءکننده سند تجاری مطابق مقررات مربوط مسؤول تعهدات ناشی از سند است مگر در موارد استثناء مانند فقدان اهلیت و قصد و رضای امضاء کننده یا عدم وجود شرایط اساسی و شکلی سند. اصل مذکور در جهت حمایت دارنده با حسن نیت سند تاسیس گردیده است. همچنین بر مبنای قاعده مذکور اصل دیگری تحت عنوان اصل عدم توجه ایرادات به منظور حمایت هرچه بیشتر از دارنده بدون سوء نیت سند تاسیس و به رسمیت شناخته شده است. قانون متحدالشکل ژنو کنوانسیون سازمان ملل متحد راجع به برات و سفته بین المللی و قانون تجارت ایران به طور صریح یا تلویحی، اصول مذکور را پذیرفته است. دقت در مفهوم دو اصل یاد شده، رابطه میان آن دو را آشکار می سازد؛ براساس این رابطه، در مواردی که اصل استقلال و اعتبار امضاءها جاری باشد، اصل عدم توجه ایرادات هم جریان دارد و برعکس هر زمان که امضایی به هر دلیل قانونی غیر معتبر باشد ایرادات مربوط به آن در مقابل دارنده، هم پذیرفته می شود.

مقدمه

اصولاً هیچ نوشته‌ای بدون امضا یا ابزار جایگزین آن مثل اثر انگشت یا مهر اعتبار و سندیت ندارد و انتساب آن به شخص یا اشخاص معین ممکن نیست. با امضاء، مهر و یا

اثر انگشت است که نوشته سندیت پیدا می‌کند و می‌توان آن را به شخص معینی منتسب نمود. اسناد تجاری نیز از این قاعده مستثنی نیستند. قانونگذار برای صدور برات و سفته، امضا یا مهر براتکش و متعهد سفته را لازم دانسته است؛^۱ اما در مورد چک بنا به عللی از جمله وجود مقررات بانکی و شرایط عمومی افتتاح حساب جاری و ضمانت اجرای کیفری صدور چک بلامحل و جلوگیری از عدم قبول مسئولیت و ادعاهای احتمالی، امضای صادرکننده را لازم شمرده^۲ و استفاده از مهر به تنهایی را نپذیرفته است. البته استفاده از مهر به همراه امضا، آنچنانکه در صدور چک از ناحیه اشخاص حقوقی طبق اساسنامه و مقررات مربوط معمول است مخالفتی با مقررات قانونی ندارد و نظر قانونگذار تأمین می‌گردد.

در قانون تجارت ایران، همانند قانون متحدالشکل ژنو، امضا به معنی عام گرفته شده و آن عبارت از هر علامتی است که مطابق عرف و عادت کشور معرف هویت شخص باشد که در روی نوشته گذاشته می‌شود.^۳ وجود امضا در سند تجاری حکایت از اراده انشائی امضاکننده یا متعهد بر قبول موضوعی خاص یا مندرج در سند و آثار قانونی ناشی از آن دارد که همین امر می‌تواند مستند ایجاد تعهد و الزام متعهد به انجام تعهدش قرار گیرد. معمولاً اشخاص متعددی در اسناد تجاری (به معنی خاص شامل برات، سفته و چک) از ابتدای صدور تا زمان انجام تعهد و وصول مبلغ به عناوین مختلف دخالت داشته و آن را امضاء می‌نمایند. صادرکننده، براتگیر، ظهرنویس و ضامن آنها از آن جمله‌اند. این امضائات، امضاکنندگان را تحت شرایطی رقیب داریه سند مسئول پرداخت قرار می‌دهد. بنابراین چنانچه حجر امضاکننده را یا ورشکستگی و ممنوعیت وی از انجام معامله و قبول تعهد در زمان امضا به اثبات برسد مسئولیتی متوجه او نخواهد بود. اثبات ادعای حجر، ورشکستگی و یا ممنوعیت قانونی که موجب بی‌اعتباری امضا و سلب مسئولیت امضاکننده در آن سند می‌گردد برعهده مدعی آن است. زیرا، اقتضای اصل صحت، اعتبار امضائات و صحت معامله و برقراری آثار

۱- مواد ۲۲۳ و ۳۰۸ قانون تجارت (ق.ت)

۲- ماده ۳۱۱ ق.ت.

۳- بهروز اخلاقی، جزوه حقوق تجارت ۳ (اسناد تجاری به معنی خاص: برات، سفته و چک)، (تهران: انتشارات دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، ۱۳۷۰) ص ۹۴.

قانونی ناشی از آن است مگر اینکه خلاف آن به اثبات برسد. حال اگر فرض کنیم بی اعتباری یک یا چند امضای مندرج در سند به دلایل مذکور اثبات گردد مثلاً معلوم شود برانکس در زمان صدور برات ورشکسته بوده و یا دارنده سند در حالت جنون، آن را ظهورنویسی نموده و یا ضامن با اجبار، از یکی از مسئولین سند ضمانت کرده است. سئوالی که مطرح می شود این است که مسئولیت امضاکننده و وضعیت حقوقی سند چگونه است و تاثیر امضائات غیر معتبر بر دیگر امضاها و نیز موارد پذیرش ایرادات و تاثیر آن بر مسئولیت امضاکنندگان چه می باشد؟

پاسخ به این پرسشها ضمن بررسی موضوع در چهار عنوان: مفهوم اصل استقلال امضاها در اسناد تجاری، موارد امضاها غیر معتبر در ماده ۷ قانون متحدالشکل ژنو، اصل استقلال و اعتبار امضاها در قانون تجارت ایران (شامل: الف - دلالت ماده ۲۴۹ ق.ت. و ب - شرایط اساسی صحت معاملات) و اصل عدم توجه ایرادات (شامل: الف - ارتباط اصل عدم توجه ایرادات و استقلال و اعتبار امضائات و ب - استثنائات اصل عدم توجه ایرادات) بیان می گردد.

۱- مفهوم اصل استقلال امضاءها در اسناد تجاری

همانگونه که گفتیم معمولاً امضاکنندگان متعددی در سند تجاری مداخله نموده و تحت شرایطی مسئولیت پرداخت را بر عهده می گیرند. بر مبنای اصل استقلال امضاها، هر امضایی باید مستقل و بی ارتباط با امضائات دیگر در نظر گرفته شود. صحت یا بطلان هر یک از امضاها مندرج در سند نباید به مورد امضاها یا دیگر تسری پیدا کند و آثار و وضعیت حقوقی آن را تغییر دهد. هر امضاء بیانگر تعهد مستقل نسبت به امضاها یا دیگر و حاکی از تعهد امضاءکننده آن است مگر در مواردی که به موجب قانون بطلان و بی اعتباری آن احراز گردد.

ماده ۷ ضمیمه اول نخستین قرارداد کنوانسیون ژنو (مصوب ۷ ژوئن ۱۹۳۰ میلادی

در مورد برات و سفته)^۱ در این مورد مقرر داشته است: «در صورتیکه برات دارای امضای اشخاصی باشد که فاقد اهلیت برای متعهد ساختن خود از طریق برات هستند یا برات متضمن امضاهاى معمول باشد یا امضای اشخاص موهوم یا امضاهایی که به هر دلیل دیگری نتوان امضاکنندگان آن، یا کسانی که از طرف آنها امضاء انجام گرفته است را متعهد نمود مسئولیت امضاکنندگان دیگر به اعتبار خود باقی است».^۲ بر اساس این ماده امضاهاى فاقد اعتبار مانند امضای اشخاص محجور یا امضای جعلی و منتسب به اشخاصی که وجود خارجی ندارند، اعتبار امضاهاى دیگر و تعهد امضاکنندگان آن را از بین نمی‌برد و عدم مسئولیت صرفاً متوجه امضاکنندگانی است که امضای آنها معتبر نبوده است. بنابراین واضح است که با وجود مسئولیت برای دیگر امضاکنندگان، سند تجاری نیز همواره اعتبار حقوقی خود را حفظ می‌کند و بطلان یک یا چند امضا، موجب بطلان سند و بی اعتباری روابط حقوقی فیما بین صاحبان امضای معتبر نمی‌گردد.

مطابق مقررات کنوانسیون ژنوگاهی ممکن است با وجود اعتبار امضاهاى سند، مسئولیت امضاکنندگان آن با هم برابر و متساوی نباشد و آن زمانی است که در متن سند جعل و تزویر صورت گرفته باشد. ماده ۶۹ کنوانسیون مذکور می‌گوید: «در صورت وقوع تزویر در متن برات، اشخاصی که پس از آن امضا نموده‌اند مطابق عبارات تغییر یافته متن سند مسئولیت دارند و اشخاصی که قبل از آن امضا کرده‌اند در حدود عبارات متن اصلی مسئولیت خواهند داشت».^۳

۱- با وجود اینکه مقررات فوق ۶۸ سال پیش، یعنی اواسط سال ۱۳۰۹ شمسی به امضا رسید اما مقنن ایرانی در سال ۱۳۱۱، بدون توجه یا با آگاهی نسبت به آن، عمدتاً قواعد قبلی کشور فرانسه را در باب چهارم قانون تجارت ایران نقل و پیاده نموده و تاکنون نیز به کنوانسیون ژنو ملحق نشده است. با اینحال حقوقدانان ایرانی به لحاظ شباهتهای موجود میان قانون تجارت ایران و کنوانسیون مذکور همواره در تعبیر و تفسیر معانی قانون تجارت، مقررات کنوانسیون را مورد توجه قرار داده‌اند.

2- Art 7 _ If a bill of exchange bears signatures of persons incapable of binding themselves by a bill of exchange or forged signatures, or signatures of fictitious persons, or signatures which for any other reason cannot bind the person who signed the bill of exchange or on whose behalf it was signed, the obligations of the other persons who signed it are non the less valid.

۳- مجله حقوقی (بخش اسناد بین‌المللی). (تهران: دفتر خدمات حقوقی بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران، بهار - تابستان ۶۹) شماره ۱۲، ص ۳۰۵.

ماده مذکور به تزویر در مفاد سند اشاره دارد و شامل جعل و تزویر در امضا نیست. به همین دلیل همه امضاکنندگان سند مسئولند ولی حدود مسئولیت آنها بسته به متن اصلی و متن تغییر یافته به موجب تزویر، متفاوت است.^۱

علت تاسیس اصل استقلال امضاها، حمایت از دارنده با حسن نیت سند و اعلام اعتبار و تداوم مسئولیت صاحبان امضای معتبر است. دارنده‌ای که با حسن نیت سند را تحصیل نموده، باید بتواند با برخورداری از حمایت‌های قانونی و انجام تکالیف مربوطه ظرف مواعد و مهلت‌های مقرر به مبلغ سند که منظور نهایی از تاسیس آن بوده، دست یابد. این اصل همچون اصل مسئولیت تضامنی امضاکنندگان سند^۲ و اصل عدم توجه یا غیر قابل استناد بودن ایرادات^۳ حقوق ذینفع را تضمین نموده و موجب اعتماد بیشتر دارنده در وصول مبلغ می‌گردد.

شایان ذکر است که کنوانسیون سازمان ملل متحد راجع به برات و سفته بین‌المللی مصوب ۹ دسامبر ۱۹۸۸ کمیسیون حقوق تجارت بین‌الملل سازمان ملل متحد^۴ (آنستیرال) متن خاصی را به بیان اصل استقلال امضاها در اسناد تجاری اختصاص نداده است اما عملاً در موارد جعل و تزویر و نمایندگی جهت صدور سند (مواد ۳۴، ۳۵ و ۳۶) و مسئولیت تضامنی (ماده ۷۰) اصل مذکور را مورد توجه قرار داده است.^۵ مطابق صدر ماده ۳۴ کنوانسیون یادشده، امضای مجعول در سند، کسی را که امضای او جعل شده، مسئول نمی‌سازد.^۶

۱- جعل سند یعنی ساختن سند برخلاف حقیقت و اینکه سند دارای امضای ساختگی و مجعول باشد اما تزویر عبارتست از تغییر و یا دخل و تصرف و یا الحاق در مندرجات سند برخلاف واقع.

۲- موضوع ماده ۴۷ قانون متحدالشکل ژنو و ماده ۲۴۹ ق.ت. ایران

۳- موضوع ماده ۱۷ قانون متحدالشکل ژنو.

4-United Nations commission International Trade Law.(Uncitral)

۵- محمود عرفانی، حقوق تجارت بین‌الملل (برات و سفته بین‌المللی و چک). (تهران، موسسه انتشارات جهاد دانشگاهی، ۱۳۷۲) جلد اول، ص ۱۳۰ به بعد.

6- Art 34-A forged signature on an instrument does not impose any liability on the person whose signature was forged

۲- موارد امضاهای غیر معتبر در ماده ۷ قانون متحدالشکل ژنو

مطابق ماده ۷ ضمیمه اول نخستین قرارداد کنوانسیون ژنو که قبلاً ذکر گردید مواردی که امضا در برات غیر معتبر بوده و ایجاد تعهد نمی‌نماید عبارتند از: عدم اهلیت امضاکننده، امضای مجعول، امضای اشخاص موهوم و امضاهای دیگری که به هر دلیل قانونی برای امضاکننده یا کسانی که به نمایندگی از آنها امضا صورت گرفته است، ایجاد تعهد نمی‌کند.

یکی از شرایط اساسی صحت معاملات، اهلیت متعاملین است معاملات اسناد تجاری نیز اعم از برات، سفته و چک در همه مراحل صدور، ظهرنویسی، قبولی و ضمانت زمانی معتبر و واجد آثار حقوقی است که امضاکننده در زمان امضای سند قانوناً دارای اهلیت استیفاء یعنی بالغ، عاقل و رشید باشد. در غیر اینصورت امضای مشارالیه در سند فاقد اعتبار قانونی است و ایجاد حق و تکلیف نمی‌نماید. بدیهی است بروز حوادثی چون فوت، حجر و ورشکستگی امضاکننده پس از امضای سند، بر تعهد و مسئولیت ایجاد شده تاثیر ندارد. کنوانسیون ژنو مقررات مربوط به اهلیت مذکور در قوانین طرفهای متعاقد را به رسمیت شناخته و آن را ملاک تعیین اهلیت شخص در قبول تعهدات برواتی او دانسته است. مطابق صدر ماده ۲ قرارداد دوم کنوانسیون (راجع به حل بعضی موارد تعارض قوانین):

اهلیت شخص برای تعهدات در برات و سفته طبق قانون کشور متبوع او معین می‌شود.^۱ بنابراین عدم رعایت مقررات مربوط به اهلیت در قانون کشور متبوع امضاکننده، موجب بطلان امضای او می‌گردد.

بی‌اعتباری امضاهای مجعول و موهوم نیز به لحاظ فقد شرایط صحت معاملات و از این جهت که شخصی که امضای او جعل شده قانوناً دخالتی در سند و تاسیس آن نداشته و یا امضای موردنظر موهوم و منتسب به شخصی است که وجود خارجی ندارد کاملاً واضح و روشن است. غیر از موارد یادشده ممنوعیتهای دیگر قانونی مانند ورشکستگی

1-Art 2- the capacity of person to bind himself by a bill of exchange or promissory note shall be determined by his national law ...

امضاکننده^۱ یا ممنوعیت وی از انجام معامله و تصرف در اموال و حقوق مالی خود، می تواند امضای مندرج در سند را باطل و بلااثر نماید. در مورد نمایندگی، عدم وجود قرارداد نمایندگی و یا تجاوز از حدود اختیارات تفویضی، امضاکننده (نماینده) را مسئول قرار می دهد. ماده ۸ کنوانسیون ژنو می گوید: هرکس امضای خود را به عنوان نماینده شخصی در ورقه برات منعکس نماید، بدون اینکه قانوناً اختیار چنین عملی را از جانب او داشته باشد، مثل دیگر متعهدان سند مسئول است و اگر وجه سند را پرداخت کند دارای حقوق همان شخصی خواهد بود که از جانب او مدعی نمایندگی بوده است. همین قاعده در مورد نماینده ای که از حدود اختیارات خود تجاوز نموده جاری است.

پس اگر وکیل یا نماینده دارای اختیار باشد و نیز در حدود اختیار عمل کرده و در متن برات متذکر عنوان خود شده باشد در اینصورت برات را به وکالت صادر نموده و موکل خود را متعهد ساخته است. مطابق بند ۳ ماده ۳ قانون متحدالشکل ژنو، ممکن است برات به حساب شخص ثالث صادر گردد.

۳- اصل استقلال و اعتبار امضاها در قانون تجارت ایران

قانون تجارت ایران به اصل استقلال امضاها تصریحی ندارد اما می توان آن را از ویژگیها و اوضاع و احوال حاکم بر اسناد تجاری که از مقررات قانونی بدست می آید، استنباط نمود. اصل مسئولیت تضامنی امضاکنندگان سند، تعهد براتکش، تعهد سفته و صادرکننده چک، تعهد مربوط به قبولی براتگیر و تعهد ظهرنویسان اسناد مذکور، همه نشان دهنده مسئولیت مستقل امضاکنندگان بر مبنای امضاهای آنها در سند است.

الف - دلالت ماده ۲۴۹ ق.ت.

ماده ۲۴۹ ق.ت. که به استناد مواد ۳۰۹ و ۳۱۴ همان قانون در مورد متعهدین برات،

۱- محمد صقری، جزوه حقوق تجارت ۳ (اسناد تجاری)، (تهران: دانشکده علوم قضایی و خدمات اداری،

سفته و چک اجرا می‌شود علاوه بر تصریح به اصل مسئولیت تضامنی امضاکنندگان، به تعهد مستقل هر امضاکننده در برابر ذینفع اشاره دارد. به موجب قسمتی از ماده مذکور، برات‌دهنده، کسی که برات را قبول کرده و ظهرنویسها در مقابل دارنده برات مسئولیت تضامنی دارند. دارنده برات در صورت عدم تادیه و اعتراض می‌تواند به هرکدام از برات‌دهنده، برانگیر و ظهرنویسها منفرداً یا به چند نفر یا به تمام آنها مجتمعاً رجوع نماید. هریک از ظهرنویسها نیز همین حق را نسبت به برات‌دهنده و ظهرنویسهای ماقبل خود دارا می‌باشد. همچنین اقامه دعوی علیه یک یا چند نفر از مسئولین موجب اسقاط حق رجوع به سایر مسئولین برات نیست و اقامه‌کننده دعوی ملزم به رعایت ترتیب ظهرنویسی از حیث تاریخ آن نمی‌باشد.

موضوع حق رجوع دارنده به هریک از مسئولین و امضاکنندگان سند به صورت انفرادی و اقامه دعوی علیه هرکدام از آنها حتی بدون لزوم رعایت تاریخ ظهرنویسی و نیز شناختن همین حق برای هرکدام از ظهرنویسان، حکایت از مسئولیت و تعهد مستقل هر امضاکننده در مقابل ذینفع دارد. لذا ماده ۲۴۹، هم اصل مسئولیت تضامنی و هم اصل استقلال امضاهای سند را پذیرفته است. زیرا، بدون قبول استقلال و اعتبار هر امضا، حکم به مسئولیت تضامنی امضاکنندگان آن معقول بنظر نمی‌رسد همانطوریکه اگر امضاکننده‌ای به هر دلیل مسئول شناخته نشود، مسئولیت تضامنی او با دیگر مسئولان سند نیز بی‌معنا خواهد بود. بعلاوه ماده قانونی مذکور دلالتی بر تسری بطلان برخی امضاها بر مورد امضائات دیگر ندارد. بنابراین و بطور مثال چنانچه عدم اهلیت امضاکننده سند در زمان امضا احراز و بطلان تعهد وی اثبات گردد به استناد این ماده نمی‌توان دیگر امضائات را مخدوش و مسئولیت ناشی از آن را منتفی دانست بلکه برعکس باید همواره به مسئولیت مستقل ناشی از امضای هر امضاکننده حکم کرد.

تصریح ماده یادشده به عدم اسقاط حق رجوع دارنده به سایر مسئولینی که علیه آنها طرح دعوی نشده برای حمایت از ذینفع و مربوط به مواردیست که دارنده به هر دلیلی از قبیل ورشکستگی، عدم اهلیت امضاکننده و یا امضای مجعول نتوانسته است به مبلغ مندرج در سند دست یابد. عدم توفیق دارنده در وصول مبلغ گاهی معلول حوادث و

پدیده‌های مربوط به زمان ایفا تعهد است مانند ورشکستگی متعهد، و گاهی ناشی از اوضاع و احوال مربوط به زمان ایجاد تعهد مانند عدم اهلیت امضاکننده. از اینرو ممکن است اقامه دعوی دارنده علیه متعهد به علت بطلان امضای وی منتهی به وصول مبلغ نشود که در اینصورت می‌تواند به استناد ماده ۲۴۹ به دیگر امضاکنندگان رجوع نماید. در مورد مسئولیت ضامن، قسمت اخیر ماده ۲۴۹ می‌گوید: «ضامنی که ضمانت برات‌دهنده یا محال‌علیه یا ظهنویسی را کرده فقط با کسی مسئولیت تضامنی دارد که از او ضمانت نموده است».

ضامن هم مانند دیگر امضاکنندگان برات متعهد و مسئول پرداخت سند است لیکن مسئولیت او فقط با مضمون‌عنه، تضامنی است. مسئولیت ضامن به تبع مسئولیت مضمون‌عنه ایجاد می‌شود و ضامن در حکم مضمون‌عنه است. بنابراین هر ایرادی که مضمون‌عنه بتواند علیه دارنده داشته باشد ضامن هم حق استفاده از آن ایراد را خواهد داشت. در قسمتی از ماده ۳۲ قانون متحدالشکل ژنو آمده است: «ضامن به همان نحو که مضمون‌عنه مدیون است، مسئول خواهد بود.»^۱ پس اگر دین اصلی به نحوی از انحاء ساقط شد ضامن نیز بری می‌شود.^۲ از آنجا که تعهد ضامن به تبع مسئولیت مضمون‌عنه شکل می‌گیرد لذا اعتبار و استقلال امضای او در ایجاد مسئولیت به تنهایی نمی‌تواند مورد بحث و قابل قبول باشد بلکه سرنوشت مسئولیت وی با فرض وجود سایر شرایط ایجاد تعهد، به مسئولیت مضمون‌عنه وابسته است. با اینحال پاراگراف دوم ماده ۳۲ قانون متحدالشکل ژنو، برخلاف قاعده کلی مذکور در پاراگراف اول آن مقرر داشته است: «مسئولیت ضامن همواره اعتبار دارد ولو تعهدی را که او تضمین نموده است به هر دلیلی، به غیر از ایراد مربوط به شکل ظاهری [یا مندرجات] سند، ... باطل باشد»^۳

بنظر می‌رسد این حکم در جهت حمایت هرچه بیشتر از دارنده سند و منطبق با اصل

1- The giver of on "aval" is bound in the same manner as the person for whom he has become guarantor.

۲- ماده ۴۰۸ ق.ت.

3- His undertaking is valid even when the liability which he has guaranteed is inoperative for my reason other Than defect of form.

استقلال امضاها و اعتبار ذاتی اسناد تجاری وضع گردیده است. قانون تجارت ایران در این مورد ساکت است اما همانگونه که گفته شد نمی‌توان بدون توجه به مسئولیت مضمون‌عنه از مسئولیت ضامن و اعتبار و استقلال امضای وی سخن گفت بلکه باید ابتدا ضامن را در حکم مضمون‌عنه به حساب آورد، سپس اصل استقلال امضاها و مسئولیت جداگانه هر امضاکننده را نسبت به سایر امضاکنندگان مورد توجه قرار داد.

ب - شرایط اساسی صحت معاملات

موضوع تعهد مستقل هر امضاکننده در ماده ۲۴۹ ق.ت. این سؤال را مطرح می‌سازد که آیا تعهد مذکور به صرف امضای سند و به نحو مطلق به وجود می‌آید یا اینکه امضاکننده باید واجد شرایط ایجاد و قبول مسئولیت باشد؟ در پاسخ به این سؤال می‌توان گفت صدور اسناد تجاری و ظهرنویسی و انتقال آنها حسب قواعد کلی حقوق مدنی یک عمل حقوقی و در واقع نوعی معامله محسوب می‌شود و باید تابع شرایط اساسی صحت معاملات باشد. از اینرو، وجود قصد و رضای طرفین یا اطراف سند، اهلیت آنها، موضوع معینی که مورد معامله می‌باشد و مشروعیت جهت معامله ضروری است.

براین اساس از جمله شرایط اعتبار اسناد تجاری و معاملات آنها، قصد و رضای طرفین است این اسناد به مثابه هر عقد یا عمل حقوقی به قصد انشاء به شرط مقرون بودن به چیزی که دلالت به قصد کند محقق می‌شوند.^۱ آن چیز مهر یا امضای امضاکننده است چنانچه امضاکننده فاقد قصد باشد یا رضای حاصله ناشی از اشتباه یا اکراه باشد موجب بی‌اعتباری امضا و عدم ایجاد مسئولیت برای امضاکننده می‌گردد و صادرکننده می‌تواند علیه دارند سند ایراد کند.

شرط اساسی دیگر، اهلیت متعاملین است به این معنا که متعاملین باید بالغ، عاقل و رشید باشند. معامله با اشخاصی که بالغ یا عاقل یا رشید نیستند باطل است.^۲ پس اگر در زمانی که شخص به هر عنوان سند تجاری را امضا می‌کند، اهلیت نداشته باشد امضای او

بی اعتبار و فاقد اثر حقوقی خواهد بود. البته اصل اینست که هر امضاکننده واجد اهلیت بوده است مگر خلاف آن ثابت شود و اثبات این امر نیز طبق قاعده کلی (البینه علی المدعی) با مدعی است.

معین بودن موضوع معامله هم، شرط صحت معامله است. موضوع اسناد تجاری همواره پرداخت مبلغی پول است که باید معین باشد. قانونگذار تصریح نموده است که مبلغ سند به حروف و رقم نوشته شود. در عین حال حکم مواردیکه اختلاف در مبلغ بروز نماید، بیان کرده است.

شرط دیگر صحت معامله، مشروعیت جهت آن است. جهت معامله یعنی هدف مورد نظر متعاملین که برای رسیدن به آن معامله می کنند. این هدف می تواند مشروع یا نامشروع باشد. طبق مقررات قانون مدنی در معامله لازم نیست جهت آن تصریح شود ولی اگر تصریح شده باشد باید مشروع باشد والا معامله باطل است.^۱ این شرط که متضمن حفظ اخلاق حسنه و نظم عمومی است علی القاعده در مورد اسناد تجاری نیز باید صادق باشد. یعنی هرگاه شخصی بابت پرداخت یک بدهی نامشروع مانند قمار، براتی صادر و جهت آن را هم تصریح نماید یا بر دارنده سند این موضوع معلوم باشد حسب مقررات قانون مدنی، سند مذکور باطل است.

با توجه به آنچه گفته شد فقدان یک یا چند شرط از شرایط اساسی معامله، موجب بطلان سند و نتیجتاً انتقالات بعدی آن می گردد زیرا صحت معاملات انجام شده فرع بر صحت و اعتبار اصل سند می باشد. این حکم که مخالف با مفاد اصل استقلال امضاهای اسناد تجاری است، هرچند در مورد معاملات و قراردادهای مدنی حاکم و لازم الاجرا است، اما در مورد اسناد تجاری به شرط آنکه سند با ظهن نویسی مورد انتقال واقع و نهایتاً در اختیار دارنده با حسن نیت و بی اطلاع از اوضاع و احوال حاکم برگزیده سند در زمان صدور و ظهن نویسی، قرار گرفته باشد نمی تواند جریان پیدا کند و مطلقاً موجب بطلان سند و کلیه معاملات آن گردد. زیرا:

اولاً، قانون تجارت نسبت به قانون مدنی، خاص تلقی می شود و باید در حد تعارض

با مقررات قانون مدنی حاکم باشد. براین اساس آنچه از ماده ۲۴۹ قانون تجارت استفاده می‌شود استقلال امضاهای سند و تعهد مستقل هرامضاکننده و آنگاه مسئولیت تضامنی آنهاست یعنی اصل بر استقلال امضا و مسئولیت هر امضاکننده قرار گرفته است مگر اینکه خلاف آن مانند ممنوعیت قانونی وی از مداخله در اموال خود اثبات شود. ماده ۲۴۹ اشاره‌ای به شرایط ماهوی صدور و معاملات برات ندارد اما بی‌تردید در این مورد و سایر موارد سکوت قانون تجارت به شرط آنکه نتوان با استفاده از اصول کلی و روح حاکم بر قانون مذکور حکم مسأله را پیدا کرد، باید به مقررات عام قانون مدنی رجوع نمود. بنابراین، در صورتیکه به علت عدم اهلیت امضاکننده یا هر ممنوعیت قانونی دیگر، امضائی غیر معتبر محسوب و مطابق مقررات قانون مدنی موجب عدم مسئولیت صاحب آن گردد چنانچه سند مورد معامله قرار گرفته باشد قانون تجارت حکم می‌کند که باید سند را معتبر و مسئولیت سایر امضاکنندگان را به قوت خود باقی دانست اما اگر سند مورد معامله قرار نگرفته و امضای مندرج در آن باطل باشد بی‌تردید سند نیز باطل و استناد به اصل استقلال امضاها بی‌مورد است.

ثانیاً، تاسیس حقوقی اسناد تجاری و مقررات خاص و جدید آن، منطبق با نیازهای تجارت پیچیده امروز و کاربردهای مورد انتظار آن در معاملات بوده و قانونگذار نیز به همین جهت حمایت‌های لازم را از دارنده با حسن نیت سند به عمل آورده و موجب استحکام سند و اطمینان خاطر دارنده گردیده است. ایجاد اصل استقلال امضاها، اصل مسئولیت تضامنی امضاکنندگان، اصل غیر قابل استناد بودن ایرادات، توجه خاص به فرم و شرایط صوری سند و نیز اعطاء امتیازاتی علیحده در مورد این اسناد از سوی قانونگذار، تماماً برای حمایت از حقوق ذینفع با حسن نیت سند صورت گرفته است. قانون مدنی علیرغم جامعیتی که دارد چنین مقرراتی را به نحو خاص پیش‌بینی ننموده است و البته چنین انتظاری هم از قانون مذکور که گویای تمامی مقررات و احکام مربوط به پدیده‌های جدید حقوقی در زمینه‌های مختلف مخصوصاً زمانیکه کاربرد و جنبه بین‌المللی آنها مطرح باشد، منطقی و موجه بنظر نمی‌رسد.

۴- اصل عدم توجه ایرادات

قانون تجارت ایران به اصل عدم توجه ایرادات همانند اصل استقلال امضاهای سند صراحتاً اشاره‌ای ندارد. اما تاسیس قواعد حاکم بر مسئولیت تضامنی، ظهرنویسی، قبولی برات و آثار آن، بدون قبول تلویحی اصل عدم تاثیر ایرادات امکان‌پذیر نبوده است. ماده ۱۷ قانون متحدالشکل ژنو به بیان اصل مذکور پرداخته و مقرر داشته است: «صاحبان امضای مورد تعقیب نمی‌توانند علیه دارنده برات به روابط شخصی خود با براتکش یا دارندگان قبلی برات استناد نمایند مگر آنکه دارنده با سوءنیت به زیان مدیون سند را تحصیل کرده باشد».^۱

مطابق این ماده، اصل بر عدم استناد امضاکننده سند (مدعی علیه) به روابط خصوصیش با امضاکنندگان قبلی و یا براتکش در مقابل دارنده بدون سوءنیت است. به عنوان مثال براتگیری که برات را قبولی نوشته و یا دارنده قبلی سند که با ظهرنویسی، آن را به دیگری انتقال داده است نمی‌تواند به ایراداتی که ممکن است در رابطه حقوقی او با براتکش یا ظهرنویسان قبلی وجود داشته علیه دارنده موصوف استناد کند. پس اگر براتگیر ادعا کند که چون معامله مربوط به برات، فسخ شده و دین او به براتکش از بین رفته است و یا اگر ظهرنویسی در مقابل دارنده سند به بطلان معامله‌ای که با ظهرنویس قبل از خود داشته استفاده نماید موجب سلب مسئولیت و برائت ذمه وی از تعهد برواتی نخواهد شد. این اصل مطابق ماده ۱۷ یادشده در یک مورد استثنا می‌پذیرد و آن زمانیست که دارنده، با سوءنیت سند را به زیان مدیون تحصیل کرده باشد. دارنده با سوءنیت کسی است که عالماً به ضرر بدهکار عمل نموده و برات را تحصیل کرده باشد.^۲

1- Art.17- persons sued on a bill of exchange cannot set up against the holder defences founded on their personal relations with the drawer or with pervious holders, unless the holder, in acquiring the bill, has knowingly acted to the det riment of the debtor.

۲- در مقابل، دارنده با حسن نیت دارنده‌ایست که برات را تکمیل شده و صحیح در این شرایط دریافت کرده باشد: سررسید برات نگذشته باشد و اگر نکول شده باشد دارنده نباید از آن باخبر بوده باشد. دارنده، برات را با ادامه پاورقی در صفحه بعد

مثلاً دارنده‌ای که با اطلاع از جعلی بودن امضای صادرکننده سند، آن را از ظهن‌نویس دریافت داشته نمی‌تواند وجه برات را مطالبه نماید.

در مورد انگیزه دارنده از تحصیل سند، باید اصل را بر عدم سوءنیت وی قرار داد مگر اینکه خلاف آن احراز شود و یا مطابق مقررات قانونی، احراز شده تلقی گردد. سوءنیت زمانی محقق می‌شود که دارنده، عالمانه و به زیان متعهدین، سند را تحصیل کرده باشد. در نظام حقوقی فرانسوی تحصیل سند با علم به منشأ فاسد آن، دارنده را با حسن نیت تلقی نمی‌کند.^۱

ماده ۱۷ قانون متحدالشکل ژنو در مورد این مساله که آیا شخص مورد تعقیب می‌تواند به روابط شخصی خود با امضاکنندگان بعدی یا دارنده استناد نموده و ایراد کند، ساکت است. بنظر می‌رسد ایراداتی که مربوط به فقدان شرط یا شرایط اساسی معاملات باشد یا مربوط به تخلف از شروط معتبری که امضاکننده معین نموده و یا مربوط به شرایط اساسی صدور (شرایط شکلی) و انتقال سند باشد قابل طرح و مسموع است. همچنین است اگر ظهن‌نویس، ظهن‌نویسی جدید را نهمی کرده باشد^۲ یا برای تقاضای قبولی مدتی تعیین کرده باشد که در اینصورت می‌تواند در مقابل دارنده‌ای که مطابق شرط مقرر عمل نکرده، به عدم مسئولیت خود استناد کند.^۳

عدم پذیرش استناد به ایرادات، به این جهت است که سند تجاری، سندی مستقل و دارای اعتبار ذاتی محسوب می‌شود و تعهدات مربوط به آن جنبه شخصی ندارد. دارنده باید بتواند با اتکاء به فرم سند و در صورتیکه شرایط آن تکمیل باشد به آن اعتماد کند و با استفاده از امتیازات مربوط، به مبلغ سند دست یابد. در صورت قبول ایرادات مربوط به روابط شخصی امضاکننده با مسئولین قبلی سند، اعتبار مورد انتظار کاهش می‌یابد به این معنا که تعداد اشخاصی که سند را امضا کرده‌اند به جای آنکه اعتبار زیادتری به سند

بقیه پاورقی از صفحه قبل

حسن نیت دریافت نموده باشد و در مقابل عوض و اینکه در زمان انتقال سند به او از ایراد در مالکیت‌دهنده، بی‌خبر بوده باشد. (ر.ک. به ربیعا اسکینی، حقوق تجارت تطبیقی (تهران: انتشارات مجمع علمی و فرهنگی مجد، ۱۳۷۳) ص ۹۹

۱- بهروز اخلاقی، پیشین، ص ۱۳۳.

۲- ماده ۲۷۶ ق.ت.

۳- ماده ۱۵ قانون متحدالشکل ژنو.

بدهد باعث تزلزل اعتبار آن می‌گردد. چون ایرادات هرکدام از ظهنویسها بر علیه ظهنویس ماقبل خود و همچنین علیه براتکش باعث تضییع حق دارنده می‌شود.^۱ توجیه حقوقی اصل عدم توجه ایرادات، اعلام تعهد مستقل هر امضاکننده وسیله قانونگذار و قبول این تعهد از جانب امضاکننده پس از فرض اطلاع وی از مقررات قانونی می‌باشد. امضاکننده با اطلاع از مقررات مربوط و ضمانتهای اجرایی سند و عدم قبول ایرادات، از روی قصد و رضا ذمه خود را در مقابل دارنده سند مشغول می‌سازد و این تعهد معتبر است.

در کنوانسیون سازمان ملل متحد راجع به برات و سفته بین‌المللی، دارنده سند به دارنده حمایت شده و حمایت‌نشده^۲ تقسیم گردیده که این امر در کنوانسیون ژنو سابقه نداشته است. اصولاً دارنده حمایت‌شده مصون از هرگونه ایراد (مگر در موارد استثنایی) می‌باشد ولی در مقابل به دارنده حمایت‌نشده ایرادات قابل توجهی را می‌تواند وارد نمود.^۳

الف - ارتباط اصل عدم توجه ایرادات و استقلال و اعتبار امضائات

اصل عدم توجه ایرادات مبتنی بر اصل استقلال امضاهای سند و از آثار آن به شمار می‌رود. عدم تاثیر ایرادات بر مسئولیت امضاکننده در مقابل دارنده بدون سوءنیت، ناشی از اعتبار امضاء و استقلال ذاتی سند می‌باشد. البته امضایی تعهدآور است که امضاکننده آن واجد اهلیت و شرایط صحت معاملات و سند مورد امضا نیز متضمن همه شرایط صوری لازم باشد. پس اگر براتی فاقد تاریخ تحریر بود^۴ تعهد امضاکننده مشمول تعهدات برواتی نمی‌گردد و طرح ایراد در مقابل دارنده مسموع است. به همین ترتیب فقدان یکی یا چند شرط از شرایط اساسی صحت معاملات و یا عدم اهلیت امضاکننده امکان طرح ایراد را در مقابل دارنده فراهم می‌سازد و اینجاست که ارتباط دو اصل مورد

۱- حسن ستوده‌تهرانی، حقوق تجارت (تهران، نشر دادگستر، ۱۳۷۴) جلد سوم، ص ۶۵.

۲- موضوع مواد ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱ و ۳۲ کنوانسیون آنستیرال (رجوع شود به محمود عرفانی، پیشین، ص ص ۱۲۶

الی ۱۲۹)

۳- همان، ص ۱۰۶.

۴- ماده ۲۲۶ ق.ت

بحث روشن می‌شود. بطور مثال اگر رضایت صادرکننده برات حاصل از اشتباه، اکراه یا تدلیس باشد موجب عدم اعتبار آن قصد خواهد بود و براتکش می‌تواند از اینجهت علیه هر دارنده برات (اعم از دارنده با حسن نیت و یا بدون حسن نیت سند) ایراد کند.^۱ پس در اینمورد که امضای صادرکننده به علت عدم وجود یکی از شرایط ماهوی ایجاد تعهد نمی‌کند نسبت به امضاکننده آن مشمول اصل استقلال و اعتبار امضاها قرار نمی‌گیرد، به همین ترتیب اصل عدم توجه ایرادات هم در مورد مذکور جاری نخواهد بود و نتیجتاً استناد به ایراد مربوط به فقدان قصد یا معیوب بودن رضا قابل قبول و پذیرفته است.

بنابراین در مواردیکه اصل استقلال و اعتبار امضاها جاری نیست، اصل عدم توجه ایرادات نیز جریان ندارد و برعکس در مواردیکه اصل استقلال امضاها جاری است اساساً اصل عدم توجه ایرادات هم جریان دارد.

باید توجه داشت که هر ایرادی (مگر در موارد استثناء) از سوی ایرادکننده مسموع نیست چون اصل بر استقلال امضا، قبول مسئولیت مستقل هر امضاکننده، اعتبار ذاتی سند و عدم قبول ایرادات است. رویه قضایی ایران، در مورد سفته که مقررات مربوط به برات به حکم ماده ۳۰۹ ق.ت. در مورد آن هم قابل اعمال است، اصل عدم توجه ایرادات را مورد تأکید قرار داده است.

رای شعبه چهارم دیوان عالی کشور در تاریخ ۱۳۲۸/۱/۲۰، نیز موید همین امر است. به موجب قسمتی از این رای، استدلال دادگاه بر بی حقی دارنده سفته در مطالبه آن از صادرکننده، در زمینه اینکه سفته مزبور به تعهد ظهرنویس به انتقال خانه خود به صادرکننده بوده و تعهد مزبور اجرا نشده است، بر فرض صحت، در مقابل دارنده سفته که اطلاعش از جریان امر معلوم نیست، صحیح نخواهد بود.^۲ «طبعاً استدلالهایی نظیر این، مانند پذیرفتن ایراد صادرکننده چک به امانی بودن آن در ید ظهرنویس بدون آنکه در متن چک تصریح شده باشد یا ایراد قبولکننده برات در مقابل دارنده با حسن نیت سند مبنی بر بطلان معامله‌ای که با براتکش انجام داده است به دلیل اعتبار امضای وی و

۱- بهروز اخلاقی، پیشین، ص ۹۹.

۲- ربیعا اسکینی، حقوق تجارت، (تهران، انتشارات سمت، ۱۳۷۳) ص ۱۰۴ و ۱۰۵.

قبول آگاهانه تعهدات مربوط، صحیح و مسموع نخواهد بود. همچنین اصل استقلال امضاءها حکم می‌کند که ادعای صادرکننده سند مبنی بر داشتن وکالت از جانب دیگری، بدون اینکه بتواند وجود وکالت و نمایندگی را اثبات کند، غیر قابل قبول و به عنوان مسئول سند متعهد به پرداخت مبلغ باشد. همینطور است موردیکه وکیل یا نماینده از حدود اختیارات نمایندگی در صدور و امضای سند تجاوز نموده باشد.

ب - استثنائات اصل عدم توجه ایرادات

استثنائات این اصل که حکایت از غیر مطلق بودن آن دارد عبارتند از:

اول - ایراد به شرایط صوری سند: اسناد تجاری باید واجد شرایط صوری مقرر در قانون تجارت باشند، شرایطی که به شکل و ظاهر سند مربوط است. عدم رعایت این شرایط، سند را از تجاری بودن و امتیازات خاص آن از جمله مسئولیت تضامنی امضاکنندگان، اصل استقلال امضاءها و عدم توجه ایرادات خارج می‌سازد. مثلاً چنانچه در برات نام محال علیه (براتگیر) ذکر نشده باشد با توجه به مواد ۲۲۳ و ۲۲۶ قانون تجارت، مقررات مربوط به بروات تجاری در مورد آن جاری نخواهد بود. در اینصورت هر امضاکننده می‌تواند در مقابل دارنده با حسن نیت یا حتی بدون حسن نیت ایراد کند. یا اگر در انتقال سند مقررات ظهرنویسی رعایت نگردد مسئولیتی متوجه ظهرنویس نخواهد بود. زیرا استفاده از تضمینات قانونی و امتیازات مربوط از سوی ذینفع، موکول به تنظیم و انتقال صحیح این اسناد است، همچنانکه اگر دارنده، تکالیف مربوط به مرحله اجرای سند مانند واخواست و اقامه دعوی در مهلت‌های مقرر قانونی را انجام ندهد حق مراجعه به ظهرنویسان و ضامنین آنها را از دست می‌دهد و امضاکنندگان مذکور می‌توانند در مقابل دارنده ایراد عدم مسئولیت نمایند.

دوم - ایراد مربوط به عدم اهلیت و فقدان شرایط اساسی صحت معاملات: در معاملات اسناد تجاری همانند سایر معاملات، باید شرایط اساسی صحت معاملات وجود داشته باشد. در قانون تجارت (از جمله مواد ۲۳۰، ۲۳۱ و ۲۴۹) که مسئولیت متوجه امضاءکنندگان سند تجاری تحت عناوین مختلف گردیده، مربوط به مواردیست

که امضائات معتبر و موجد تعهد باشد بنابراین اگر امضاکننده واجد اهلیت قانونی (بلوغ، عقل و رشد) برای صدور، ظهرنویسی، قبولی و ضمانت نباشد می‌تواند در مقابل دارنده ایراد عدم مسئولیت نموده و به بطلان تعهد خود استناد کند یا اگر فاقد قصد و رضا بوده، مثلاً به اجبار سفته‌ای را صادر، ظهرنویسی یا ضمانت نموده است و یا علت انجام معامله مشروع و قانونی نبوده، مثلاً در مقام پرداخت دین مربوط به قمار یا معامله ممنوعه اقدام به صدور و معامله سند نموده است می‌تواند در مقابل دارنده طرح ایراد نماید.

البته، همانگونه که گفته شد چنانچه سند مورد معامله قرار گرفته و واجد امضاهای متعدد باشد، براساس اصل استقلال امضاها و حفظ حقوق اشخاص ثالث، امضائات معتبر ایجاد مسئولیت می‌نماید^۱ و صاحبان آن در مقابل دارنده بدون سوءنیت مسئول پرداخت بوده و نمی‌توانند به بطلان سند و یا امضاء غیرمعتبر استناد نمایند.

بدیهی است اشخاصی که امضای آنها جعل شده می‌توانند در مقابل دارنده، ایراد کنند.^۲ در مورد تزویر و الحاق خلاف واقع در متن سند نیز هر امضاکننده در حدود آنچه رضایت داده است مسئولیت خواهد داشت. بنابراین تغییراتی که بعداً در سند ایجاد می‌شود به امضاکننده قبلی ارتباط پیدا نمی‌کند. همچنین است هرگاه صادرکننده یک شرط اختیاری در برات گذاشته باشد که در اینصورت مسئولیت او در حدود همان شرط خواهد بود^۳ و می‌تواند نسبت به ادعاهای دیگر ایراد کند.

سوم - ایراد به تهاثر دین ناشی از سند: عقل سلیم حکم می‌کند که در روابط شخصی میان بدهکار برات و دارنده آن، اصل عدم توجه ایرادات کنار گذاشته شود امنیتی که حقوق برواتی برای برات برقرار کرده است، با قبول این فکر به خطر نمی‌افتد. بنابراین براتگیر به رغم قبول برات می‌تواند در مقابل دارنده و در صورت وجود شرایط قانونی، به تهاثر دین ناشی از برات و طلب خود از دارنده متوسل شود و از پرداخت خودداری کند.^۴ اصولاً باید ایرادات مربوط به تبدیل تعهد و سایر اسباب سقوط تعهد مذکور در

۱- بهروز اخلاقی، پیشین، صص ۹۹ تا ۱۰۱/محمدصغری، پیشین، صص ۳۲ و ۳۳.

۲- حسن ستوده تهرانی، پیشین، ص ۶۶.

۳- ربیعا اسکینی، حقوق تجارت تطبیقی، پیشین، ص ۳۹.

۴- ربیعا اسکینی، حقوق تجارت، پیشین، ص ۱۰۵.

قانون مدنی نیز که از سوی متعهد مطرح می‌گردد قابل استماع بوده و پذیرفته شود. همچنین است حالتی که برات بدون محل توسط براتگیر قبول شده و صادرکننده پس از پرداخت وجه آن به دارنده، مجدداً دارنده برات می شود. در چنین حالتی عدم وجود محل نزد براتگیر می تواند در مقابل صادرکننده مطرح شود و نمی توان به صرف قبولی برات توسط براتگیر، صادرکننده را محق به مطالبه طلب ناشی از برات کرد.^۱ البته اگر غیر از صادرکننده شخص دیگری دارنده سند باشد ایراد براتگیر در مقابل دارنده به شرط داشتن حسن نیت وی، به اعتبار اصل استقلال امضاها و عدم قبول ایراد امضاکننده به روابط شخصی خود با براتکش پذیرفته نیست و باید مبلغ را بپردازد.

چهارم - ایراد به سوء نیت دارنده: اصل عدم توجه ایرادات و سایر حمایت‌های قانونی زمانی اعمال می شود که دارنده سند دارای حسن نیت باشد. دارنده‌ای دارای حسن نیت است که حین انتقال سند به او از چگونگی روابط شخصی میان متعهدین آن که به اعتبار سند و مالکیت آن لطمه وارد می‌سازد آگاهی نداشته باشد. پس در صورت آگاهی از عدم وجود رابطه حقوقی واقعی میان امضاکنندگان مانند موردیکه امضای شخصی به عنوان صادرکننده برات جعل شده و براتگیر نیز اعلام قبولی کرده باشد دارنده، نمی تواند از براتگیر مطالبه وجه نماید. زیرا، احراز سوء نیت وی مبنی برداراشدن غیر عادلانه^۲ و به زبان براتگیر قوی بنظر می رسد و براتگیر می تواند علیه او ایراد کند. همچنین است در مواردیکه رابطه حقوقی به موجب سند تجاری میان امضاکنندگان بوجود آمده است و ایراد متعهد هم به دلیل اصل استقلال و اعتبار امضاها در مقابل دارنده با حسن نیت پذیرفته نیست اما در مقابل دارنده بدون حسن نیت (با سوء نیت) و آگاه از رابطه حقوقی میان امضاکنندگان ایراد پذیرفته می شود مانند موردیکه دارنده از عدم انجام تعهد ظهرنویس به متعهد سفته (که تعهد مذکور علت صدور سند بوده است) آگاه بوده و سند را به زبان صادرکننده آن تحصیل کرده است.

نتیجه:

آنچه از مطالب یادشده استفاده می‌شود آنست که قانونگذاران ملی و بین‌المللی صراحتاً و یا تلویحاً اصل استقلال امضاها و عدم توجه ایرادات در اسناد تجاری را به حق مورد توجه قرار داده‌اند. این دو اصل همانند اصل مسئولیت تضامنی امضاکنندگان، برای حمایت هرچه بیشتر از دارنده با حسن نیت سند و نیز اعتبار سند در سطح ملی و بین‌المللی تاسیس و به رسمیت شناخته شده است. توجه به فرم و صورت ظاهر سند و رعایت شرایط صوری آن و عدم توجه به ایرادات و ادعاهای متعهدین و حتی بی‌تاثیر بودن "محل" برات در حقوق اسناد تجاری موجب اعتبار بیشتر و استقلال ذاتی سند می‌گردد و علاوه بر نزدیک ساختن کاربرد آن به پول اسکناس، اصول اعتبار و سرعت در معاملات تجاری را که همواره مورد توجه قانونگذاران بوده است، تقویت می‌نماید.

قانون متحدالشکل ژنو صراحتاً و کنوانسیون سازمان ملل متحد راجع به برات و سفته بین‌المللی و نیز قانون تجارت ایران تلویحاً اصل استقلال امضاها و عدم توجه ایرادات در اسناد تجاری را مورد توجه قرار داده‌اند. با وجود این شایسته است قانونگذار ایرانی در اصلاح مقررات قانون تجارت با در نظر گرفتن واقعیات و شرایط موجود اقتصادی و تجاری داخلی و بین‌المللی که امری ضروری به نظر می‌رسد، اصول یادشده را بیش از پیش و صراحتاً مورد توجه قرار داده و مقررات مناسب آن را وضع نماید.